

Rezumat

al proiectului 16.00420.08.03A “Diagnosticarea nivelului competitivitatii Republicii Moldova si evaluarea progreselor in valorificarea oportunitatilor oferite de catre Zona de Liber Schimb Aprofundata și Cuprinzatoare (ZLSAC) cu Uniunea Europeana”

Obiectivul principal. Raportul de evaluare a impactului implementării Foii de parcurs pentru ameliorarea competitivității Republicii Moldova este un studiu complex, obiectivul principal al căruia este analiza corelației dintre implementarea Matricei de politici a Foii de parcurs și modificarea competitivității Republicii Moldova. Luând în considerație faptul că competitivitatea este un concept larg, reflectarea acesteia s-a realizat atât prin utilizarea datelor statistice naționale, cât și prin folosirea indicatorilor preluați din clasamentele internaționale.

În cadrul cercetării au fost utilizate următoarele metode: analiza monografică, analiza empirică a datelor, studierea clasamentelor străine, analiza calitativă care implică o comparație grafică a dinamicii indicatorilor economici fundamentali, metodele cantitative de evaluare presupun analiza coeficienților, modele econometrice, sistemele de avertizare timpurie, etc.

Relevanta prezentei teme de cercetare reiese din Acordul de Liber Schimb Aprofundat și Cuprinzător dintre Republica Moldova și UE, semnat în anul 2014, care a lansat o serie de provocări pentru economia Republicii Moldova, dar și o serie de oportunități, în special, pe termen scurt și mediu. În acest context, dar și în condițiile în care economia moldovenească se confruntă cu o serie de constrângeri majore în procesul său de creștere economică și de dezvoltare a unui mediu de afaceri sănătos, ameliorarea competitivității economiei moldovenești a devenit o problemă stringentă, care trebuie soluționată. În sensul dat, în anul 2014 a fost elaborată și aprobată Foaia de parcurs pentru ameliorarea competitivității Republicii Moldovei, inclusiv a Matricei de politici. Un rol important îi revine evaluării impactului implementării acestui document de politici asupra economiei naționale, inclusiv a ameliorării competitivității elaborat anual de către cercetătorii Institutului Național de Cercetări Economice.

Rezultatele științifice. O provocare pentru realizarea Raportului de evaluare a competitivității pentru anul 2017 a constat în metodologia de calcul a PIB-ului. Aceasta a dus, pe de o parte, la ruperea lanțului de date ce reflectă nivelul și structura PIB-ului, iar, pe de altă parte, a avut implicații asupra valorii unor indicatori care reflectă nivelul competitivității (în special cei raportați la nivelul PIB). La fel, au apărut, datele parțiale privind recensământul din anul 2014. Rezultatele ultimului recensământ al populației și al locuințelor arată că efectivul populației s-a redus semnificativ, populația rezidentă a țării constituind, astfel, doar 2789,2 mii de locuitori. Totuși, sistemul național de date statistice nu a fost racordat la rezultatele recensământului din 2014. Prin urmare, un șir de variabile socio-economice prezente în raport, în special datele demografice, sunt evaluate în baza recensămintelor anterioare. Din acest considerent, autorii au tratat cu precauție datele statistice și au utilizat indicatori complementari

pentru testarea ipotezelor. Drept urmare concluziile studiului reflectă, în mare parte, tendințele de dezvoltare ale economiei naționale.

După 2015 creșterea economică a Republicii Moldova s-a stabilizat într-un coridor de 4-5% și s-a resimțit o stabilizare macrofinanciară. Un factor ce a stimulat dinamica economică se referă la creșterea exporturilor. În special, au sporit livrările către statele UE. Această tendință a fost favorizată de crearea Zonei de Liber Schimb Aprofundat și Cuprinzător dintre Republica Moldova și UE. Totodată, studiul scoate în evidență perpetuarea constrângerile majore care erodează competitivitatea țării. În consecință evoluțiile din anii 2014-2017, ce corespund implementării Matricei de politici a Foi de parcurs pentru ameliorarea competitivității indică asupra performanței modeste a țării în ameliorare a competitivității.

În perioada anilor 2011-2018 dinamica economică a fost foarte volatilă: s-au atestat 2 ani de recesiune (2012 și 2015), iar coeficientul de variație asociat ritmului de creștere a PIB-ului este de 74%. Acest fapt denotă înalta vulnerabilitate a economiei naționale la șocuri interne și externe. În 2012 contractarea sectorului agricol a determinat descreșterea PIB-ului, iar în 2015 regresul a fost cauzat de un amalgam de factori: diminuarea producției agricole, reducerea influxului de valută și devalizarea sectorului bancar. De asemenea, pe fundalul unei volatilități sporite se poate detecta o temperare a ritmurilor de creștere economică. Pentru perioada 2011-2018 putem delimita 2 faze. Astfel, până la criza din 2015, cu excepția declinului din 2012 economia a avansat cu ritmuri mai mari sau egale cu 5%: 5,8% în 2011, 9% în 2013 și 5% în 2014. După declinul din 2015, creșterea PIB-ului nu a mai atins nivelul de 5 %.

Temperarea creșterii trebuie asociată cu dinamica anemică a capitalului și forței de muncă - factorii fundamentali ce asigură dinamica economică pe termen lung. Investițiile ce asigură procesul de formare a capitalului au cunoscut o comprimare în 2015 și 2016, iar creșterile din 2017 și din primele trei trimestre ale anului 2018 nu au permis atingerea nivelului anului 2013. Reducerea a fost determinată de criza financiară, de nivelul scăzut de încredere a firmelor și de evoluțiile modeste ale cifrei de afaceri. În 2017 și 2018, dinamica pozitivă a procesului investițional a fost favorizată de creșterea spectaculoasă a investițiilor publice. Totuși, sunt mari semne de întrebare privind eficiența investițiilor publice. Corupția și ineficiența justiției continuă să fie factori fundamentali ce diminuează încrederea mediului de afaceri și, implicit, afectează apetitul investițional. De asemenea, Moldova are un nivel foarte redus al ISD comparativ cu alte țări din regiune.

Deși în ultimii ani se atestă o tendință de creștere a forței de muncă, calitatea acesteia se reduce. În 2017 comparativ cu 2013 ponderea persoanelor cu un nivel educațional avansat în forța de muncă s-a redus de la 57,6 la 54,5%. De asemenea, la acest capitol Republica Moldova ocupă ultimul loc în comparație cu alte state de referință și cu media UE. Creșterea ponderii forței de muncă necalificate, care este pregătită doar pentru efectuarea unor operațiuni ce

necesită un efort intelectual redus, „sortește” economia națională spre producerea bunurilor cu o valoare adăugată redusă.

Din 2010 se atestă o îmbunătățire a poziției contului curent a Moldovei. Această îmbunătățire s-a datorat unei dinamici mai bune a exportului de bunuri comparativ cu cea a importului. Totuși, în pofida acestui progres poziția Republicii Moldova este mai defavorabilă comparativ cu majoritatea statelor din regiune. În acest context trebuie de menționat două aspecte. Moldova este săracă în zăcăminte naturale, iar drept urmare țării îi este predestinat un import masiv de combustibili și diverse minereuri pentru a satisface necesitățile economiei naționale. Totuși, ponderea înaltă a bunurilor de consum în import denotă „slăbiciunea” producătorilor interni, care nu pot oferi mărfuri calitative și/sau ieftine ce ar putea substitui produsele din străinătate. În plus, progresele foarte mici de modificare a structurii exporturilor moldovenești care a rămas, în linii mari nemodificată în ultimii cinci ani, asigură o creștere foarte mică a veniturilor asociate acestora.

În pofida diminuării ratei de sărăcie în Republica Moldova se menține o intensitate înaltă a depravării. De asemenea, intensitatea depravării populației de la serviciile esențiale unui trai decent este mai înaltă în Republica Moldova comparativ cu alte state din regiune. Dinamica acestui indicator își are explicația prin faptul că populația aflată la limita sărăciei are acces redus la serviciile de bază pentru un trai decent, cum ar fi: accesul la apă, canalizarea, alimentarea cu energie, facilități de salubritate.

Studiul realizat denotă parcursul lent al schimbărilor structurale în economia națională. Se constată „cronicizarea” constrângerilor majore ce erodează creșterea durabilă și competitivitatea. Astfel, economia continuă să resimtă efectele negative asociate: corupției, ineficienței justiției și a instituțiilor publice, degradării capitalului uman, etc.. Pe termen mediu, riscurile pentru economie sporesc din cauza incertitudinii aferente alegerilor din 2019 și, în special, structurii guvernării în faza post-electorală. Însă cel mai mare pericol pentru Republica Moldova îl reprezintă posibilitatea construcției celor 6 baraje pe Nistru de către Ucraina, fapt poate genera o catastrofă ecologică și umanitară.

Valorificarea rezultatelor s-a efectuat prin peste 25 lucrări științifice. De asemenea, ca principal produs al proiectului servesc cele 2 Rapoarte de evaluare ca studii complexe de evaluare a competitivității economiei naționale prin prisma evoluției și particularităților sale socio-economice, inclusiv ca urmare implementării ALSAC și a Foii de parcurs pentru ameliorarea competitivității. Rezultatele obținute servesc la ajustarea Matricei de politici pentru ameliorarea competitivității, în conformitate cu domeniile de intervenție prioritare identificate.

Beneficiarul rezultatelor este Ministerul Economiei și Infrastructurii, precum și alte instituții centrale de specialitate, dar și mediul academic (studenți, masteranzi, doctoranzi, cadre didactice, etc.).